

Rané zkušenosti a vývoj
osobnosti z hlediska
psychoanalýzy

a sexuální poruchy

Psychoanalytická teorie osobnosti

- Velmi komplexní - 6 perspektiv:
- **topografická rovina** – vědomé a nevědomé fungování
- **dynamická rovina** – interakce psychických sil
- **genetická rovina**: původ a vývoj psychiky
- **ekonomická rovina** – distribuce, transformace a výdej energie
- **strukturální rovina** – trvalé funkční jednotky: id, ego a superego
- **rovina adaptace**: vrozená připravenost jedince účastnit se interakcí s řadou normálních a předpověditelných vlivů z prostředí

Struktura osobnosti

- **Superego:**
  - princip dokonalosti
  - vědomé a nevědomé
- **Ego:**
  - princip reality
  - vědomé a předvědomé
- **Id:**
  - princip slasti
  - nevědomé

[Superego]

- Omezení a zákazy ukládané dítěti rodiči a dalšími významnými dospělými, které byly zvnitřněny
- **Princip dokonalosti** („nesmím si dovolit žádnou slast, místo toho musím dosáhnout dokonalosti“)
- Pocity viny
- Nerozvinuté superego: asociálové
- Nadměrně rozvinuté superego: perfekcionisté

[Id]

- „temná, nepřístupná část osobnosti“ + „chaos, kotel plný kypících vznětů“
- dožaduje se z úplného a okamžitého uspokojení potřeb
- zásobárna libidinózní energie
- iracionální
- **princip slasti**
- nezájem o potřeby druhých

[Ego]

- Požadavky id modifikuje s ohledem na realitu
- **Princip reality**
- Racionální
- Testování reality (přání id srovnána s realitou a podle toho přizpůsobována)

Schizoidní osobnost

- vitální impulzy odštěpeny od citového života
- rozdíl ve zralosti mezi racionalitou a emocionalitou (chybí „střední tóny“, zná převážně afekty a černobílé hodnocení)
- udržuje málo vztahů k druhým
- snaží se dosáhnout nezávislosti
- nedůvěřivá bdělost, vztahovačnost

Schizoidní osobnost - silné stránky

- autonomie
- suverénní samostatnost a odvaha být sám sebou
- nejméně ze všech omezování dogmaty a tradicemi
- nesentimentální
- internalista + věří ve své schopnosti
- dobře snášejí stárnutí

Schizoidní osobnost: projevy v různých oblastech života

Sny	Etika a morálka	Vychovatel/rodič	Víra	Profese
<p>téma samoty (např. pevnost, hrad, kde žije sám) sklouzávání na okraj, hrozí pád zasněžená ledová krajina pevnost, hrad, kde žije sám</p>	<p>Pochybná Málo pocitů viny Egocentrismus Silní-berou nezávislost jako pozitivum Slabí-odstup od reality do vnitřního světa</p>	<p>Poskytují málo lidského tepla Nenadálé reakce Příliš brzy dítě „prohlédnou“ Náklonnost skrývají za posměšnou ironii</p>	<p>Ateismus Demaskování</p>	<p>Teoretické abstraktní obory Přírodovědci, astronomové, fyzici, matematici, patologové, diagnostici (psychotesty) „vylepšené smyslové orgány“</p>

Depresivní osobnost

- **strach stát se svébytným já:** prožívají jako vytržení z bezpečí
- touha po blízkém kontaktu až **splynutí**
- zdůrazňuje druhého, až tím oslabuje sebe, stává se více objektem než subjektem s vlastními přáními (obranou je pocit morální nadřazenosti)
- zdraví: poruchy zažívacího traktu, hltanu, jícnu, žaludku, obezita/hubenost, onemocnění mandlí, tělesné symptomy jako „obrana před přetěžováním“, závislosti všeho druhu...
- pocity viny: mohou souviset s vědomím, že uhýbají před požadavky života
- (závist, bezmocná slabost, zahořklost – nenávisť – vina: ideologie skromnosti, nenáročnosti, pokory, smířlivosti)
- **Silné stránky:**
- Vcítění, vřelost, soucit, dobromyslnost, schopnost odpouštět, hluboká zbožnost, schopnost vytrvat a hodně vydržet, vděčnost

Stupně závažnosti depresivních rysů

- Hloubavost, rozjímavost – tichý introvert – skromnost, plachost – zábrany v požadování a sebeprosazování – pohodlnost, receptivní pasivita – pasivní postoje očekávání (očekávání zahálčivého života- beznaděj – deprese- melancholie

Depresivní osobnost: projevy v různých oblastech života

Sny	Etika a morálka	Vychovatel/rodič	Víra/náboženství	Povolání
<ul style="list-style-type: none"> Jídlo – často spojené se zklamáním, s rezignací Zloději, piráti – zde se zobrazuje potlačená potřeba získávat 	<ul style="list-style-type: none"> Zákazy + nařízení berou příliš doslova Odříkání, odpírání, oběť, askeze: i jako prostředek, jak uniknout světu a konfrontaci s ním 	<ul style="list-style-type: none"> Chtějí dítě chápat, citliví Můžou dítěti bránit v osamostatnění Příliš těsná vazba 	<ul style="list-style-type: none"> Myšlenka spasení, vysvobození, odpuštění viny Buddhismus: zřeknutí se světa Zřeknutí se vl. vůle v nesprávně pochopené pokoře Náboženské bludy + spásitelský blud U zdravých s depresivními rysy: niternost, hloubka, mystické prožitky 	<ul style="list-style-type: none"> Mateřsky pečovatelské činnosti: sociální, pečovatelské, lékařské, psychoterapeutické činnosti Povolání jako poslání Zahradník, hajný, hostinský

Nutkavá osobnost

- **strach ze změny**, snaha o kontrolu, stálost
- úzkostlivé dodržování nařízeních, předpisů
- zvyky, rituály (pokud prospěšné, šetří čas a energii)
- příčina: dítě expanzivně motorické, umíněné – odpor rodičů, zákazy (nejvíce zákazů již na začátku vzniku emoce: dítě se tak učí potlačovat afekt, ještě než nastane)
- váhavost
- dráždí je odchylky od normy – pedanterie
- perfekcionismus, netolerance vůči druhým
- **kontrola nad chaosem** – jeho spoutání do pravidel, zákonů
- potlačování – vše držet pod pokličkou (maličkost ukazuje, že vše není pod kontrolou)
- vytěsnění živých impulzů: agresivních, afektivních, sexuálních
- základní ladění spíše vážné, snaží se o objektivnost
- v citech spíše zdrženlivý, ale stálý v lásce
- uchovávání tradic – opora společnosti

Nutkavá osobnost: silné stránky

- Stabilita, schopnost ledačos unést, vytrvalost + svědomitost, snaživost, píle, cílevědomost, schopnost plánovat, důkladnost, houževnatost, smysl pro realitu

Stupně závažnosti nutkavých příznaků

- **při silnější vitalitě:** věcní, svědomití, spolehliví lidé – suchopární – snaživci – nepoučitelní umíněnci a kverulanti – tyrani – nemocní nutkavou neurózou – katatonici
- **při slabší vitalitě:** nenápadně přizpůsobiví – pedanti a št'ouralové – pochlebník a vytrvalý patolízal – asketický hypochondr – nutkavá neuróza

Nutkavá osobnost: projevy v různých oblastech života

Sny	Stárnutí	Vychovatel/rodič	Víra/náboženství	Povolání
<ul style="list-style-type: none"> • Skromné, bezbarvé, méně sní, sny si hůře pamatují • Mechanické obrazy • Témata trapnosti • Anální témata/souvislost s nácvikem čistoty • Zadržování agrese se projevuje jako živelné katastrofy 	<ul style="list-style-type: none"> • Těžké • Chce být považován za nenahraditelného • Hypochondrické rysy, úzkostné sebepozorování • Fanatismus v oblasti zdraví • Stáří někdy chápou jako slabost 	<ul style="list-style-type: none"> • Spolehlivý, důsledný, zodpovědný • Kladou důraz na hodnoty, poskytují oporu a vedení • Málo flexibilní • Příliš brzy dítě omezují • Důraz na tresty • -sadistická stránka • Nejprudší konflikty s mladou generací 	<ul style="list-style-type: none"> • Dogmatismus • Ortodoxie • Netolerance k jinověrcům • Bůh jako přísný a mstivý otec • Rituály a obřady • Pověry, magické představy • Lpí na institucích, pravidlech a jejich doslovném plnění (nesnášenlivost, když je řád ohrožen – např. novým objevem) 	<ul style="list-style-type: none"> • Spojena s mocí, profese s potřebou přesnosti, solidnosti, pečlivosti, zodpovědnosti, přehledu • Vytrvalost, důkladnost, trpělivost • Bez výkyvů v pracovním nasazení • Přesné předpisy je zbavují zodpovědnosti a umožňují agresi • Úředník, chirurg, finanční a bankovní úředník, pedagog, duchovní (moralizování), soudce, systematik

Hysterická osobnost

- poznávání neznámého
- zapomínání na svoji vinu – spíše obviňování druhých
- strach z omezení – chtějí si zachovat otevřené možnosti
- denní snění

Hysterická osobnost: silné stránky

- Radost z rizika, ochotný věnovat se novému, pružný, tvárný, živý, oslňující a strhující, temperamentní a spontánní, dobrý společník, optimista, v každém začátku vidí šanci, uvádí do pohybu + otrásá tradicemi a dogmaty, nic nebere příliš vážně (kromě sebe samého), dokáže si užívat života

Stupně závažnosti hysterických příznaků

- Živí, impulzivní lidé se zvýšenou potřebou uplatnění- narcistická potřeba potvrzení a potřeba být středem pozornosti – otcovy dcerušky a matčini synáčkové, kteří se nevymanili z rodinného románu – hysterická falešnost, přehrávání role + útěk před realitou – věčné holky a jinoši – osobnosti, které nenávidí muže nebo ženy a které neakceptují roli danou pohlavím – „kastrující“ ženy a „don Juani“ s nenávisí k ženám-fobie – těžké hysterické obrazy nemocí s tělesnými a duševními symptomy (nebývají vázány na žádný orgánový systém, postiženy zvl. končetiny)

Hysterická osobnost: projevy v různých oblastech života

Sny	Etika	Vychovatel/rodič	Víra/náboženství	Povolání
<ul style="list-style-type: none"> • Naivní forma, iluzorní • Barevné, pestré, živé • Hotová řešení problémů- např. člověk v bezvýchodné situaci umí létat • Obtížné úkoly za něj provádějí jiné osoby • Vytěšňovaná úzkost se projevuje jako ztrácení půdy pod nohama (např. člověk stojící nad propastí) 	<ul style="list-style-type: none"> • Naivně nezávazné postoje relativizace • Protiútok při kritice 	<ul style="list-style-type: none"> • Dokáže nadchnout, strhnout • Sugestivní, umí přesvědčit • Spontánní spíše než pravidelné projevy citů • Neurčité sliby do vzdálenější budoucnosti • Dítě intimně „vážou“ a odstrkují • Snaha vychovávat „ukázkové dítě“ 	<ul style="list-style-type: none"> • Zdání důležitější než opravdovost • Nezávazná víra z pragmatismu • Osobní Bůh ve smyslu dobrotivého Otce, který má nejraději je: „a to se musí projevit“ • Přísliby spásy-naivní, nezralí, věří slibům zázračné pomoci bez námahy • Členy sekt – potřeba senzace <p>Život po smrti (typicky: spiritismus)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osobní nasazení, pružné reagování na daný okamžik • Obratnost, schopnost navazovat kontakty, přizpůsobivost • Reprezentování, hodnosti a funkce • Orientace na publikum • Tělesné přednosti a šarm: modelky, obchodní jednatelé, cestovní ruch • Silná představivost a fantazie, schopnost exprese - hysterické

Sexuální poruchy

- Sexuální dysfunkce
- Poruchy pohlavní identity
- Poruchy sexuální preference (parafilie)

Poruchy sexuální preference

- **sexuální deviace** – stavy kvalitativně změněné sexuální motivace lidí:
  - sexuální identifikace
  - sexuální orientace
  - sexuální chování
- **homosexuální orientace** není považována ze duševní poruchu

Poruchy sexuální preference

■ F65 Poruchy sexuální preference

- F65.0 Fetišismus
- F65.1 Fetišistický transvestitismus
- F65.2 Exhibicionismus
- F65.3 Voyerismus
- F65.4 Pedofilie
- F65.5 Sadomasochismus
- F65.6 Mnohočetné poruchy sexuální preference
- F65.8 Jiné poruchy sexuální preference
- F65.9 Porucha sexuální preference nespecifikovaná